

DEKLARACJA MIĘDZYNARODOWYCH ZASAD KATALOGOWANIA

Wprowadzenie

W 1961 r. International Conference on Cataloguing Principles przyjęła deklarację powszechnie znaną jako „Zasady Paryskie”.¹ Niewątpliwie spełniła ona swoje zadanie jako fundament międzynarodowej standaryzacji katalogowania: większość przepisów katalogowania, które od tego momentu opracowano na całym świecie, jest całkowicie zgodna z „Zasadami Paryskimi”.

Dziś, 40 lat później, gdy osoby katalogujące i użytkownicy na całym świecie używają OPAC (Online Public Access Catalogues), stosowanie jednolitych międzynarodowych zasad katalogowania jest jeszcze bardziej uzasadnione. Na początku XXI wieku IFLA podjęła więc wysiłek opracowania nowej deklaracji zasad na użytek dostępnych online katalogów bibliotek i innych instytucji. Podstawową zasadą jest zapewnienie wygody użytkownikom katalogów.

Deklaracja ta zastępuje „Zasady Paryskie” i znacznie poszerza ich zakres. Nie ograniczając się do dokumentów piśmienniczych obejmuje wszystkie typy publikacji i omawia nie tylko wybór i formę hasła, ale wszystkie aspekty danych bibliograficznych i wzorcowych występujących w katalogach bibliotecznych. Poza zasadami ogólnymi i określeniem roli katalogu deklaracja zawiera również przepisy przewodnie, które powinny być uwzględnione w międzynarodowych zasadach katalogowania, a także wskazówki dotyczące wyszukiwania i znajdowania danych.

Deklaracja zawiera następujące punkty:

1. Zakres
2. Postanowienia ogólne
3. Jednostki, atrybuty i relacje
4. Cele i funkcje katalogu
5. Opis bibliograficzny
6. Punkty dostępu
7. Podstawy możliwości wyszukiwawczych

Niniejsza deklaracja odwołuje się do ważnych tradycji katalogowania na świecie² i opiera się na koncepcyjnym modelu IFLA zawartym w dokumencie *Functional Requirements for Bibliographic Records* (FRBR).³

Wyrażamy nadzieję, że deklaracja przyczyni się do zwiększenia i usprawnienia międzynarodowej wymiany danych bibliograficznych i wzorcowych oraz będzie przydatna twórcom przepisów katalogowania pracującym na rzecz rozwoju międzynarodowych zasad katalogowania.

¹ International Conference on Cataloguing Principles (Paris : 1961). Report. – London : International Federation of Library Associations, 1963, s. 91-96. Zob. też w: Library Resources and Technical Services, v. 6 (1962), s. 162-167; i Statement of principles przyjęte przez International Conference on Cataloguing Principles, Paris, October, 1961. – Annotated edition / with commentary and examples by Eva Verona. – London : IFLA Committee on Cataloguing, 1971.

² Cutter, Charles A.: *Rules for a Dictionary Catalog*. 4th ed., rewritten. Washington, D.C.: Government Printing office, 1904, Ranganathan, S.R.: *Heading and Canons*. Madras [India]: S. Viswanathan, 1955 i Lubetzky, Seymour. *Principles of Cataloging. Final Report. Phase I: Descriptive Cataloging*. Los Angeles, Calif.: University of California, Institute of Library Research, 1969.

³ Functional Requirements for Bibliographic Records: Final report. – Munich : Saur, 1998. (IFLA UBCIM publications new series; v. 19) Dostępne na stronie IFLA: <http://www.ifla.org/VII/s13/frbr/> (Sept. 1997, jak poprawiono i sprawdzono do lutego 2008) Model FRBR będzie wkrótce rozpowszechniony w Functional Requirements for Authority Data (FRAD) i Functional Requirements for Subject Authority Data (FRSAD).

1. Zakres

Zasady zawarte w Deklaracji mają służyć jako wytyczne tworzenia przepisów katalogowania. Dotyczą one danych bibliograficznych i wzorcowych oraz współczesnych katalogów bibliotecznych. Zasady te mogą też odnosić się do bibliografii i innych baz danych tworzonych przez biblioteki, archiwa, muzea oraz inne społeczności.

Ich celem jest zapewnienie jednolitego podejścia do formalnego i rzeczowego katalogowania wszystkich typów zasobów bibliograficznych.

2. Postanowienia ogólne

Tworzenie przepisów katalogowania⁴ porządkuje kilka zasad. Najważniejszą z nich jest wygoda użytkownika.⁵

2.1. Wygoda użytkownika. Decyzje dotyczące tworzenia opisów i kontrolowanych form nazw jako punktów dostępu powinny być podejmowane z myślą o użytkowniku.

2.2. Powszechne użycie. Słownictwo stosowane w opisach i w punktach dostępu powinno być zgodne ze słownictwem używanym przez większość użytkowników.

2.3. Reprezentatywność. Opisy i kontrolowane formy nazw powinny odpowiadać sposobowi, w który jednostka się samookreśla.

2.4. Trafność. Opisywana jednostka powinna być wiernie przedstawiona.

2.5. Wystarczalność i konieczność. W opisach i kontrolowanych formach nazw jako punktach dostępu, powinny się znaleźć tylko te elementy danych, które odpowiadają potrzebom użytkownika i są niezbędne do jednoznacznej identyfikacji jednostki.

2.6. Znaczenie. Elementy danych powinny być znaczące bibliograficznie.

2.7. Ekonomia. Gdy istnieją alternatywne drogi osiągnięcia celu, należy dać pierwszeństwo sposobowi najbardziej wydajnemu (tzn. najniższy koszt lub najprostszy sposób).

2.8. Spójność i standaryzacja. W miarę możliwości należy znormalizować opisy i budowę punktów dostępu. To umożliwi większą spójność, która z kolei zwiększy możliwość wymiany danych bibliograficznych i wzorcowych.

2.9. Integracja. Opisy wszystkich typów dokumentów i kontrolowane formy nazw wszystkich typów jednostek powinny być zgodne, w miarę możliwości, ze wspólnymi zasadami.

Zasady stosowane w przepisach katalogowania powinny być *uzasadnione*, a *nie narzucone arbitralnie*. W pewnych sytuacjach te zasady mogą być wzajemnie sprzeczne, wówczas należy zastosować uzasadnione, sprawdzone rozwiązanie.

⁴ Na podstawie literatury z zakresu bibliografii, ze szczególnym uwzględnieniem prac Ranganathana i Leibniza jak opisano w Svenonius, Elaine. *The Intellectual Foundation of Information Organization*. Cambridge, Mass.: MIT Press, 2000, s. 68. Wobec słowników języków informacyjno-wyszukiwawczych stosuje się odrębne zasady, ale nie zostały one jeszcze uwzględnione w tej Deklaracji.

⁵ Zasady od 2.2 do 2.9 nie mają określonego porządku.

3. Jednostki, atrybuty i relacje

Zasady katalogowania powinny uwzględniać jednostki, atrybuty i relacje, zdefiniowane w koncepcyjnym modelu przestrzeni bibliograficznej.⁶

3.1. Jednostki

Dane bibliograficzne i wzorcowe reprezentują następujące jednostki:

dzieło,
realizację,
materializację,
egzemplarz,⁷
osobę,
rodzinę,
ciało zbiorowe,⁸
pojęcie,
obiekt,
wydarzenie,
miejsce.⁹

3.2. Atrybuty

Jako elementy danych należy stosować atrybuty identyfikujące każdą jednostkę

3.3. Relacje

Należy określić bibliograficznie znaczące relacje pomiędzy jednostkami.

4. Cele i funkcje katalogu¹⁰

Katalog powinien być skutecznym i sprawnym narzędziem, które umożliwi użytkownikowi:

4.1. znalezienie zasobów bibliograficznych w zbiorze przez wyszukiwanie za pomocą atrybutów lub relacji przypisanych do tych zasobów:

4.1.1. znalezienie pojedynczego zasobu,

4.1.2. znalezienie zbiorów zasobów reprezentujących:

wszystkie zasoby odnoszące się do tego samego dzieła,
wszystkie zasoby wyrażone przez tę samą realizację,
wszystkie zasoby stanowiące przykład tej samej materializacji,
wszystkie zasoby związane z daną osobą, rodziną lub ciałem zbiorowym,
wszystkie zasoby na dany temat,
wszystkie zasoby określone przez inne kryteria (język, miejsce wydania, datę wydania, typ zawartości, typ nośnika), stosowane zazwyczaj jako dodatkowe ograniczenie wyników wyszukiwania;

⁶ Koncepcyjne modele IFLA to: FRBR, FRAD i FRSAD.

⁷ Dzieło, realizacja, materializacja i egzemplarz stanowią 1 grupę jednostek opisanych w modelu FRBR.

⁸ Osoba, rodzina i ciało zbiorowe należą do 2 grupy jednostek opisanych w modelu FRBR i FRAD.

⁹ Pojęcie, obiekt, wydarzenie i miejsce stanowią 3 grupę jednostek opisanych w modelu FRBR. Każda z tych jednostek może być powiązana relacją przedmiotową z dziełem.

¹⁰ 4.1-4.5 pochodzą z: Svenonius, Elaine. *The Intellectual Foundation of Information Organization*. Cambridge, Mass.: MIT Press, 2000.

4.2. identyfikację zasobu bibliograficznego lub agenta (tzn. potwierdzenie, że opisana jednostka odpowiada jednostce poszukiwanej lub rozróżnienie od siebie dwóch lub więcej jednostek o podobnych cechach);

4.3. wybór zasobu bibliograficznego, który odpowiada potrzebom użytkownika (tzn. wybór dokumentu, który zaspokaja wymagania użytkownika pod względem formy przekazu, zawartości, nośnika itd. lub odrzucenie dokumentu nie spełniającego oczekiwań użytkownika);

4.4. nabycie lub **otrzymanie** dostępu do opisanego egzemplarza (tzn. dostarczenie informacji, które umożliwią użytkownikowi uzyskanie egzemplarza przez zakup, wypożyczenie itd. lub zdalny dostęp do egzemplarza przez połączenie online do zdalnego źródła); albo nabycie, otrzymanie lub uzyskanie dostępu do danych wzorcowych lub bibliograficznych;

4.5. poruszanie się po katalogu i poza nim (tzn. po logicznie uporządkowanych danych bibliograficznych i wzorcowych oraz wskazanie przejrzystych sposobów poruszania się, łącznie z prezentacją relacji pomiędzy dziełami, realizacjami, materializacjami, egzemplarzami, osobami, rodzinami, ciałami zbiorowymi, pojęciami, rzeczami, wydarzeniami i miejscami).

5. Opis bibliograficzny

5.1. W zasadzie dla każdej materializacji należy utworzyć odrębny opis bibliograficzny.

5.2. Opis bibliograficzny zazwyczaj bazuje na egzemplarzu jako reprezentacji materializacji i może zawierać atrybuty, które odnoszą się do urzeczywistnionego(-nych) dzieła(dzieł) i realizacji.

5.3. Dane opisu powinny być tworzone zgodnie z międzynarodowymi standardami.¹¹

5.4. Opisy mogą być na kilku poziomach szczegółowości, w zależności od przeznaczenia danego katalogu bibliotecznego lub bazy bibliograficznej. Użytkownik powinien otrzymać informację o poziomie szczegółowości.

6. Punkty dostępu

6.1. Zalecenia ogólne

Punkty dostępu do wyszukiwanych danych bibliograficznych i wzorcowych należy formułować według ogólnych zasad (zob. **2. Postanowienia ogólne**). Punkty dostępu mogą być kontrolowane lub niekontrolowane.

6.1.1. Należy tworzyć kontrolowane punkty dostępu z ujednoliconymi formami nazw i wariantami form nazw dla takich jednostek jak osoby, rodziny, ciała zbiorowe, dzieła, realizacje, materializacje, egzemplarze, pojęcia, obiekty, wydarzenia i miejsca. Kontrolowane punkty dostępu zapewniają spójność potrzebną do wyświetlenia razem (w jednym miejscu indeksu) rekordów bibliograficznych dla zbiorów dokumentów.

6.1.1.1. Należy tworzyć rekordy wzorcowe w celu kontroli ujednoliconych form nazw, wariantów form nazw oraz identyfikatorów używanych jako punkty dostępu.

¹¹ Dla środowiska bibliotekarskiego międzynarodowo zatwierdzonym standardem jest *International Standard Bibliographic Description*.

6.1.2. Można tworzyć w danych bibliograficznych niekontrolowane punkty dostępu dla nazw, tytułów (np.: tytułu właściwego występującego w materializacji), kodów, słów kluczowych itd., dla których nie tworzy się rekordów wzorcowych.

6.2. Wybór punktów dostępu

6.2.1. Jako punkty dostępu do rekordu bibliograficznego uwzględnia się: ujednocione punkty dostępu do dzieł i realizacji (kontrolowane) wyrażone w dokumencie, tytuł materializacji (zazwyczaj niekontrolowany) oraz ujednocione punkty dostępu dla twórców dzieł.

6.2.1.1. Ciało zbiorowe jako twórca: ciało zbiorowe powinno być uznane za twórcę tych dzieł, które wyrażają zbiorowe poglądy lub działalność ciała zbiorowego, lub kiedy sformułowanie tytułu oraz charakter dzieła jasno wskazują, że ciało zbiorowe jest odpowiedzialne za jego zawartość. Ma to zastosowanie nawet, wówczas gdy dzieło jest podpisane przez osobę reprezentującą dane ciało zbiorowe.

6.2.2. Ponadto należy utworzyć punkty dostępu do **rekordów bibliograficznych** jako ujednocione punkty dostępu dla osób, rodzin, ciał zbiorowych i tematów uznanych za ważne dla wyszukiwania i identyfikowania opracowanego zasobu bibliograficznego.

6.2.3. Jako punkty dostępu w **rekordzie wzorcowym** uwzględnia się ujednocioną formę nazwy jednostki oraz warianty formy nazwy.

6.2.4. Dodatkowy dostęp można utworzyć poprzez nazwy jednostek związanych.

6.3. Ujednocione punkty dostępu

Ujednociony punkt dostępu do nazwy jednostki powinien być zapisany w rekordzie wzorcowym wraz z identyfikatorami tej jednostki oraz wariantami formy nazwy. Ujednociony punkt dostępu może służyć jako forma prezentowana domyślnie.

6.3.1. Ujednocione punkty dostępu należy tworzyć zgodnie ze standardem.

6.3.2. Język i pismo ujednoczonego punktu dostępu

6.3.2.1. Jeśli nazwy są wyrażone w kilku językach i/lub piśmie, podstawę dla ujednoczonego punktu dostępu do nazwy powinny stanowić informacje występujące w materializacjach dzieła wyrażonych w języku i piśmie oryginału;

6.3.2.1.1. ale jeśli język lub pismo oryginału nie jest zwykle stosowany w katalogu, ujednoczony punkt dostępu może być ustalony na podstawie form występujących w materializacjach lub innych źródłach informacyjnych w jednym z języków lub piśmie najlepiej odpowiadających użytkownikom katalogu.

6.3.2.1.2. Jeśli tylko to możliwe należy zapewnić dostęp w języku i piśmie oryginalnym poprzez kontrolowany punkt dostępu: ujednocioną formę nazwy lub wariant formy nazwy.

6.3.2.2. Jeśli wskazana jest transliteracja, należy zastosować odpowiednią międzynarodową normę.

6.3.3. Wybór ujednoczonego punktu dostępu

Nazwa wybrana jako ujednoczony punkt dostępu do jednostki, powinna odpowiadać nazwie, która w jednoznaczny sposób identyfikuje jednostkę jako najczęściej występująca w materializacjach lub najbardziej znana użytkownikom katalogu (np.: 'nazwa zwyczajowa'), tak jak występuje w źródłach informacyjnych.

6.3.3.1. Wybór ujednoczonego punktu dostępu dla osoby, rodziny, ciała zbiorowego

W przypadku gdy osoba, rodzina lub ciało zbiorowe używa różnych nazw lub różnych form nazw, należy wybrać jedną nazwę lub jedną formę nazwy jako podstawę ujednoczonego punktu dostępu dla każdej odrębnej tożsamości.

6.3.3.1.1. Kiedy w materializacjach i/lub źródłach informacyjnych występują warianty formy nazwy, a nie chodzi o inne prezentacje tej samej nazwy (np.: pełne i skrócone formy), pierwszeństwo powinna mieć:

6.3.3.1.1.1. nazwa powszechnie znana (lub 'zwyczajowa'), gdy taka istnieje, a nie nazwa oficjalna lub

6.3.3.1.1.2. nazwa oficjalna, gdy nie istnieje nazwa powszechnie znana lub zwyczajowa.

6.3.3.1.2. Jeśli ciało zbiorowe stosowało w następujących po sobie okresach różne nazwy, których nie można uznać za drugorzędne warianty, każda jednostka o nazwie powstałej w wyniku znaczącej zmiany nazwy jednostki zostaje uznana za nową jednostkę. Odpowiednie dane wzorcowe dla każdej jednostki powinny być między sobą powiązane, zazwyczaj przez relacje pomiędzy wcześniejszymi i późniejszymi ujednoczonymi formami nazw ciała zbiorowego.

6.3.3.2. Wybór ujednoczonego punktu dostępu do dzieła i realizacji

Kiedy dzieło ma wiele tytułów, należy wybrać jeden tytuł jako podstawę ujednoczonego punktu dostępu do dzieła/realizacji.

6.3.4. Forma nazwy w ujednoczonych punktach dostępu

6.3.4.1. Forma nazwy osób

Kiedy nazwa osoby składa się z kilku słów, wybór pierwszego słowa w ujednoczonym punkcie dostępu powinien być zgodny ze zwyczajem danego kraju i zasadami języka, z którym dana osoba jest najsilniej związana, oraz potwierdzona przez materializacje lub źródła informacyjne.

6.3.4.2. Forma nazwy rodzin

Kiedy nazwa rodziny składa się z kilku słów, wybór pierwszego słowa w ujednoczonym punkcie dostępu powinien być zgodny ze zwyczajem danego kraju i zasadami języka, z którymi dana rodzina jest najsilniej związana, oraz potwierdzona przez materializacje lub źródła informacyjne.

6.3.4.3. Forma nazwy ciał zbiorowych

W ujednoczonym punkcie dostępu dla ciała zbiorowego, nazwa powinna być podana w szyku naturalnym, w oparciu o materializacje lub źródła informacyjne, z wyjątkiem:

6.3.4.3.1. kiedy ciało zbiorowe jest organem władz państwowych lub terytorialnych, ujednoczony punkt dostępu powinien uwzględniać aktualnie stosowaną formę nazwy terytorium w danym języku i piśmie, który najlepiej odpowiada potrzebom użytkowników katalogu;

6.3.4.3.2. kiedy nazwa korporatywna sugeruje podrzędność, podległą funkcję, a nazwa instytucji podrzędnej nie jest wyróżniająca, ujednoczony punkt dostępu powinien zaczynać się od nazwy instytucji nadrzędnej.

6.3.4.4. Forma nazwy dzieł/realizacji

Ujednoczonym punktem dostępu do dzieła, realizacji, materializacji lub egzemplarza może być tytuł występujący samodzielnie lub połączony z ujednoczonym punktem dostępu dla twórcy(ów) dzieła.

6.3.4.5. Rozróżnienie między nazwami

Jeśli jest konieczne odróżnienie jednostki od innych jednostek o tej samej nazwie w ujednoczonym punkcie dostępu do jednostki należy uwzględnić dodatkowe cechy identyfikujące jednostkę. Jeśli to konieczne te same cechy identyfikujące można uwzględnić w wariantach form nazwy.

6.4. Warianty nazwy i warianty form nazwy

Niezależnie od tego, jaką nazwę wybrano jako ujednoczony punkt dostępu, w kontrolowanym dostępie powinny być także uwzględnione warianty nazwy i warianty form nazwy.

7. Podstawy możliwości wyszukiwawczych

7.1. Wyszukiwanie

Punkty dostępu są elementami rekordów bibliograficznych i wzorcowych, które 1) zapewniają wiarygodne wyszukiwanie rekordów bibliograficznych i wzorcowych oraz związanych z nimi zasobów bibliograficznych i 2) ograniczają wyniki wyszukiwania.

7.1.1. Narzędzia wyszukiwania

Nazwy, tytuły i tematy powinny być możliwe do wyszukiwania i odnalezienia za pomocą wszelkich dostępnych sposobów oferowanych przez dany katalog biblioteczny lub bazę bibliograficzną (przez pełne formy nazw, słowa kluczowe, frazy, formy skrócone, identyfikatory itd.).

7.1.2. Podstawowe punkty dostępu

Podstawowe punkty dostępu w rekordzie bibliograficznym lub wzorcowym dotyczą głównych atrybutów i relacji każdej jednostki.

7.1.2.1. Jako podstawowe punkty dostępu w rekordach bibliograficznych uwzględnia się:

- ujednoczony punkt dostępu do nazwy twórcy lub pierwszego wymienionego twórcy dzieła, wówczas gdy wymieniono więcej niż jednego;
- ujednoczony punkt dostępu do dzieła/realizacji (może zawierać ujednoczony punkt dostępu do twórcy);
- tytuł właściwy lub tytuł zastępczy¹² dla materializacji;

¹² Tytuł zastępczy jest nadany przez bibliotekarza.

rok (lata) wydania lub oznaczenia rocznika, woluminu, numeru, zeszytu itp. materializacji;
 kontrolowane słownictwo rzeczowe i/lub symbole klasyfikacji dla dzieła;
 znormalizowane numery, identyfikatory i tytuły kluczowe dla opisywanej jednostki.

7.1.2.2. Jako podstawowe punkty dostępu w **rekordach wzorcowych** uwzględnia się:

ujednoliczoną nazwę lub tytuł jednostki;
 identyfikatory jednostki;
 warianty nazwy i warianty form nazwy lub tytułu jednostki.

7.1.3. Dodatkowe punkty dostępu

Atrybuty z innych pól opisu bibliograficznego lub rekordu wzorcowego mogą służyć jako fakultatywne punkty dostępu lub jako narzędzie filtrujące czy ograniczające wyszukiwanie.

7.1.3.1. Takimi atrybutami w **rekordach bibliograficznych** mogą być, między innymi:

- nazwy twórców poza pierwszym wymienionym;
- nazwy osób, rodzin lub ciał zbiorowych, występujące w funkcji innej niż twórca (np.: wykonawcy);
- warianty tytułów (np.: tytuły równoległe, tytuły nagłówkowe);
- ujednolicony punkt dostępu do serii;
- identyfikatory rekordu bibliograficznego;
- język realizacji wyrażonej w materializacji;
- miejsce wydania;
- typ zawartości;
- typ nośnika.

7.1.3.2. Takimi atrybutami w **rekordach wzorcowych** mogą być, między innymi:

- nazwy lub tytuły jednostek związanych;
- identyfikatory rekordów wzorcowych.

7.2. Wyniki wyszukiwania

Jeżeli wynikiem wyszukiwania jest kilka rekordów o identycznym punkcie dostępu, rekordy powinny być wyświetlone w logicznym porządku wygodnym dla użytkownika katalogu, najlepiej zgodnie z normą właściwą dla języka i pisma punktu dostępu.

ICP SŁOWNIK

Słownik zawiera pojęcia, użyte w Deklaracji Międzynarodowych Zasad Katalogowania (Statement of International Cataloguing Principles), w specyficznym znaczeniu (nie są to definicje słownikowe). Na końcu umieszczono terminy stosowane w *Zasadach Paryskich* lub innych wcześniejszych przepisach katalogowania, które uczestnicy IME ICC (*IFLA Meeting of Experts on an International Cataloguing Code*) chcieli wskazać, jako niezalecane w przyszłości w Międzynarodowych Zasadach Katalogowania (ICP).

TS = termin szerszy; TW = termin węższy; TZ = termin związany

Agent (agent) – osoba (autor, wydawca, rzeźbiarz, redaktor, reżyser, kompozytor itd.) lub grupa (rodzina, organizacja, przedsiębiorstwo, biblioteka, orkiestra, kraj, federacja itd.) lub automat (urządzenie zapisujące warunki pogody, oprogramowanie do tłumaczenia itd.), które biorą udział w cyklu życia dokumentu. [Źródło: DCMI Agents Working Group, definicja robocza, modyfikowana]

Zob. też **Twórca [TW]**

Atrybut (attribute) – cecha jednostki. Atrybut może być właściwy jednostce lub nadany. [Źródło: FRBR]

Ciało zbiorowe (corporate body) – organizacja lub grupa osób i/lub organizacji, która jest rozpoznawana pod nazwą własną i, która działa lub może działać jako zespół. [Źródło: poprawione z FRAD, FRBR]

Dodatkowy punkt dostępu (additional access point) – punkt dostępu, który może być stosowany dodatkowo obok podstawowego punktu dostępu w celu ułatwienia wyszukiwania danych bibliograficznych lub wzorcowych. [Źródło: IME ICC]

Zob. też **Punkt dostępu [TS]**, **Podstawowy punkt dostępu [TZ]**

Dzieło (work) – odrębny wytwór intelektualny lub artystyczny (tzn. o intelektualnej lub artystycznej zawartości). [Źródło: FRAD, FRBR, poprawione przez IME ICC]

Egzemplarz (item) – pojedynczy przejaw materializacji. [Źródło: FRAD, FRBR]

Elementy bibliograficznie znaczące (bibliographically significant) – cecha jednostki, atrybut lub relacja, która ma szczególne znaczenie lub wartość w kontekście zasobów bibliograficznych. [Źródło: IME ICC]

Identyfikator (identifier) – ciąg znaków alfanumerycznych (np. numer, kod, słowo, fraza, logo, znak itd.), który jest związany z jednostką i służy do odróżnienia jej od innych jednostek w zakresie, do którego odnosi się dany identyfikator. [Źródło: FRAD]

Jednostka (entity) – coś, co ma jednostkowy i samodzielny charakter, coś co posiada niezależną i oddzielną egzystencję; abstrakcja, pojęcie, obiekt myśli lub obiekt transcendentny.

[Source: Webster's 3rd]

FRBR i FRAD podają następujące przykłady typów jednostek: wytwory działalności intelektualnej lub artystycznej (dzieło, realizacja, materializacja i egzemplarz); agenty (tzn. osoby, rodziny, ciała zbiorowe) odpowiedzialne za stworzenie zawartości intelektualnej lub artystycznej, za produkcję i rozpowszechnianie zawartości w formie fizycznej lub zachowanie nadzoru nad produktem; lub temat dzieła (dzieło, realizacja,

materializacja, egzemplarz, osoba, rodzina, ciało zbiorowe, pojęcie, obiekt, wydarzenie, miejsce). [Źródło: IME ICC]

Katalogowanie formalne (descriptive cataloguing) – część katalogowania, która uwzględnia opis formalny bez rzeczowych punktów dostępu. [Źródło: IME ICC]

Zob. też **Opis bibliograficzny [TZ]**, **Katalogowanie rzeczowe [TZ]**

Katalogowanie rzeczowe (subject cataloguing) – część katalogowania, która obejmuje kontrolowane słownictwo rzeczowe i/lub symbole klasyfikacji. [Źródło: IME ICC]

Zob. też **Katalogowanie formalne [TZ]**

Kontrolowany punkt dostępu (controlled access point) – punkt dostępu zapisany w rekordzie wzorcowym. [Źródło: GARR poprawiony]

Kontrolowane punkty dostępu obejmują ujednoczone formy nazw oraz formy uznane za warianty. Mogą nimi być:

- nazwy osób, rodzin i nazwy korporatywne,
- nazwy (np.: tytuły) dzieł, realizacji, materializacji i egzemplarzy,
- połączenia dwóch nazw, jak np. punkt dostępu autor/tytuł czyli połączenie nazwy twórcy dzieła z tytułem dzieła,
- terminy odnoszące się do wydarzeń, obiektów, pojęć i miejsc,
- identyfikatory takie jak znormalizowane numery, symbole klasyfikacji itd.,

W celu rozróżnienia jednostek o identycznych lub podobnych nazwach można do właściwej nazwy dodać inne elementy (np.: daty).

[Źródło: FRAD – zaznacza, że model koncentruje się na nazwach i terminach kontrolowanych przez kartotekę wzorcową.]

Zob. też **Punkt dostępu [TS]**, **Ujednoczony punkt dostępu [TW]**, **Nazwa [TZ]**, **Niekontrolowany punkt dostępu [TZ]**, **Wariant formy nazwy [TW]**

Materializacja (manifestation) – fizyczne urzeczywistnienie realizacji dzieła.

[Źródło: FRAD, FRBR]

Materializacja może reprezentować zbiór dzieł, pojedyncze dzieło lub część dzieła. Materializacja może ukazać się w jednej lub więcej jednostkach fizycznych. [Źródło: IME ICC]

Miejsce (place) – lokalizacja. [Źródło: FRBR]

Nazwa (name) – znak, słowo lub grupa słów i/lub znaków nadana jednostce. Obejmuje:

- słowa/znaki oznaczające osobę, rodzinę, ciało zbiorowe;
- terminy stanowiące nazwy pojęć, obiektów, wydarzeń czy miejsc;
- tytuł nadany dziełu, realizacji, materializacji lub egzemplarzowi.

Stanowi podstawę punktu dostępu.

[Źródło: FRBR w modyfikacji FRAD]

Zob. też **Punkt dostępu [TZ]**, **Ujednoczona forma nazwy [TW]**, **Kontrolowany punkt dostępu [TZ]**, **Nazwa zwyczajowa [TW]**, **Nazwa przyjęta [TW]**, **Wariant formy nazwy [TW]**

Nazwa zwyczajowa (conventional name) – nazwa powszechnie przyjęta dla ciała zbiorowego, miejsca lub rzeczy. [Źródło: poprawione z AACR2 Revision 2002, Glossary]

Zob. też **Ujednoczona forma nazwy [TZ]**, **Nazwa [TS]**, **Wariant formy nazwy [TZ]**

Niekontrolowany punkt dostępu (uncontrolled access point) – punkt dostępu, który nie jest kontrolowany przez rekord wzorcowy. [Źródło: IME ICC]

Zob. też **Punkt dostępu [TS]**, **Kontrolowany punkt dostępu [TZ]**

Obiekt (object) – rzecz materialna. [Źródło: FRBR]

Opis bibliograficzny (bibliographic description) – zbiór danych bibliograficznych identyfikujących zasób bibliograficzny. [Źródło: ISBD zmodyfikowane]

Zob. też **Katalogowanie formalne [TZ]**

Osoba (person) – jednostka ludzka lub pojedyncza tożsamość ustanowiona lub przejęta przez jednostkę lub grupę. [Źródło: FRBR w modyfikacji FRAD, poprawione przez IME ICC]

Podstawowy punkt dostępu (essential access point) – punkt dostępu, oparty na głównym atrybucie lub relacji jednostki w rekordzie bibliograficznym lub wzorcowym, zapewniający wyszukiwanie i identyfikację tego rekordu. [Źródło: IME ICC]

Zob. też **Punkt dostępu [TS]**, **Dodatkowy punkt dostępu [TZ]**

Pojęcie (concept) – abstrakcyjne wyobrażenie lub idea. [Źródło: FRAD (związane z tematami), FRBR]

Przestrzeń bibliograficzna (bibliographic universe) - sfera związana ze zbiorami bibliotek, archiwów, muzeów i innych społeczności o charakterze informacyjnym. [Źródło: IME ICC]

Przyjęta nazwa (preferred name) – nazwa jednostki wybrana zgodnie z przepisami i standardami, stosowana jako podstawa do utworzenia ujednoliconego punktu dostępu do jednostki.

Zob. też **Ujednolicony punkt dostępu [TZ]**, **Ujednolicona forma nazwy [TZ]**, **Nazwa zwyczajowa [TZ]**, **Nazwa [TS]**

[Źródło: IME ICC]

Punkt dostępu (access point) – nazwa, termin, kod itd., za pomocą którego można wyszukiwać i identyfikować dane bibliograficzne lub wzorcowe. [Źródło: GARR zmodyfikowane przez FRAD i IME ICC]

Zob. też **Dodatkowy punkt dostępu [TW]**, **Ujednolicony punkt dostępu [TW]**, **Kontrolowany punkt dostępu [TW]**, **Podstawowy punkt dostępu [TW]**, **Nazwa [TZ]**, **Niekontrolowany punkt dostępu [TW]**, **Wariant formy nazwy [TW]**

Realizacja (expression) – intelektualna lub artystyczna reprezentacja dzieła. [Źródło: FRAD, FRBR]

Rekord bibliograficzny (bibliographic record) – zbiór elementów danych, który opisuje i zapewnia dostęp do zasobu bibliograficznego, oraz identyfikuje związane z nim dzieła i realizacje. [Źródło: IME ICC]

Rekord wzorcowy (authority record) – zestaw elementów danych, który identyfikuje jednostkę i może być stosowany dla ułatwienia dostępu do ujednoliconego punktu dostępu do danej jednostki lub wyświetlenia jakiegokolwiek punktu dostępu do tej jednostki. [Źródło: IME ICC]

Relacja (relationship) – określony związek pomiędzy jednostkami lub ich wystąpieniami. [Źródło: oparte na FRBR]

Rodzina (family) – co najmniej dwie osoby połączone więzami krwi, małżeństwem, adopcją czy podobnym statusem prawnym lub w inny sposób określających siebie jako rodzinę. [Źródło: FRAD, jako poprawione przez IME ICC]

Twórca (creator) – osoba, rodzina lub ciało zbiorowe odpowiedzialne za intelektualną lub artystyczną zawartość dzieła. [Źródło: IME ICC]

Zob. też **Agent [TS]**

Typ nośnika (carrier type) – oznaczenie, które odzwierciedla format nośnika danych i obudowę nośnika w połączeniu z typem urządzeń pośrednich koniecznych do obejrzenia, odtworzenia, uruchomienia itd. zawartości dokumentu. Typ nośnika odzwierciedla atrybuty materializacji. [Źródło: poprawione w Glossary for RDA styczeń 2008]

Typ zawartości (content type) – oznaczenie, które odzwierciedla podstawową formę przekazu, w której wyrażona jest treść, i ludzki zmysł, za pomocą którego będzie ona odbierana. Typ zawartości odzwierciedla atrybuty zarówno dzieła, jak i realizacji. [Źródło: poprawione z Glossary for RDA styczeń 2008]

Tytuł kluczowy (key title) – jednoznaczna nazwa nadana zasobowi ciągłemu przez Sieć ISSN i nierozdzielnie związana ze swoim (numerem) ISSN. Tytuł kluczowy może być taki sam jak tytuł właściwy lub utworzony przez dodanie elementów identyfikujących lub kwalifikujących takich jak nazwa wydawcy, miejsce wydania, oznaczenie wydania. [Źródło: ISBD]

Ujednolicona forma nazwy (authorized form of name) – forma nazwy wybrana jako ujednolicony punkt dostępu do jednostki.

Zob. też **Ujednolicony punkt dostępu [TZ], Nazwa zwyczajowa [TZ], Nazwa [TS], Przyjęta nazwa [TZ], Wariant formy nazwy [TZ]**

Ujednolicony punkt dostępu (authorized access point) – przyjęty kontrolowany punkt dostępu do jednostki, ustalony i sformułowany zgodnie z zasadami lub standardami. [Źródło: IME ICC]

Zob. też **Ujednolicony punkt dostępu [TZ], Ujednolicona forma nazwy [TZ], Kontrolowany punkt dostępu [TS], Przyjęta nazwa [TZ], Wariant formy nazwy [TZ]**

Wariant formy nazwy (variant form of name) – forma nazwy nie wybrana na ujednolicony punkt dostępu do jednostki. Może zostać użyta, aby dać dostęp do rekordu wzorcowego jednostki lub prezentowana jako odesłanie do ujednoliconego punktu dostępu. [Źródło: IME ICC]

Zob. też **Punkt dostępu [TS], Ujednolicony punkt dostępu [TZ], Ujednolicona forma nazwy [TZ], Kontrolowany punkt dostępu [TS], Nazwa zwyczajowa [TZ], Nazwa [TS]**

Wydarzenie (event) – działanie lub zdarzenie. [Źródło: FRAD (te, które nie działają jako ciała zbiorowe, są traktowane jako tematy), FRBR]

Zasób bibliograficzny (bibliographic resource) – jednostka w sferze zbiorów biblioteki lub podobnych zbiorów, składających się z wytworów działalności intelektualnej lub artystycznej. Zasoby bibliograficzne w modelu FRBR stanowią grupę 1 jednostek: dzieło, realizacja, materializacja i egzemplarz. [Źródło: IME ICC]

Zbiór (collection) – 1. rzeczywisty lub wirtualny zbiór dwóch lub więcej dzieł czy części dzieł połączonych lub wydanych razem. 2. rzeczywisty lub wirtualny zbiór zasobów bibliograficznych przechowywanych lub tworzonych przez daną instytucję. [Źródło: IME ICC]

Znormalizowany punkt dostępu (normalized access point) Zob.: **Ujednolicony punkt dostępu** (Ujednolicony punkt dostępu)

Źródła

- AACR2** – *Anglo-American Cataloguing Rules*. – 2nd edition, 2002 revision. – Ottawa: Canadian Library Association; London: Chartered Institute of Library and Information Professionals; Chicago: American Library Association, 2002-2005.
- DCMI Agents Working Group** – Dublin Core Metadata Initiative, Agents Working Group. FromWeb page, 2003 (definicja robocza): <http://dublincore.org/groups/agents/> Final report dostępny online: <http://dublincore.org/documents/dcmi-terms/#classes-Agent>
- FRAD** – *Functional Requirements for Authority Data: A Conceptual Model – Final Report, 2008*.
- FRBR** – *Functional Requirements for Bibliographic Records: Final Report*. – Munich : Saur, 1998. (IFLA UBCIM publications new series; v. 19) Dostępny na stronie IFLA: <http://www.ifla.org/VII/s13/frbr/> (Sept. 1997, jak poprawiono i sprawdzono do lutego 2008)
- GARR** – *Guidelines for Authority Records and References*. 2nd ed., rev. – Munich : Saur, 2001. (IFLA UBCIM publications new series; v. 23) Dostępny online: <http://www.ifla.org/VII/s13/garr/garr.pdf>
- IME ICC** – IFLA Meeting of Experts on an International Cataloguing Code (1st-5th : 2003-2007), recommendations from the participants
- ISBD** – *International Standard Bibliographic Description (ISBD): preliminary consolidated edition*. – Munich : Saur, 2007. (IFLA Series on Bibliographic Control, v. 31) Dostępny online: http://www.ifla.org/VII/s13/pubs/ISBD_consolidated_2007.pdf
- RDA** – *RDA: Resource Description and Access. Glossary Draft*. 5JSC/Chair/11/Rev (Jan. 2008, Table 1) Dostępny online: <http://www.collectionscanada.gc.ca/jsc/rda.html#drafts>
- Webster's 3rd** – *Webster's Third New International Dictionary*. – Springfield, Mass. : Merriam, 1976.

Terminy już nieużywane

Jednostka bibliograficzna (bibliographical unit) Zob.: **Materializacja**

Hasło (heading) Zob.: **Ujednolicony punkt dostępu, Kontrolowany punkt dostępu**

Odsyłacz (reference) Zob.: **Wariant formy nazwy**

Tytuł ujednolicony (uniform title) Zob.: **Ujednolicony punkt dostępu, Ujednolicony forma nazwy, Nazwa**

Rezolucja IME ICC 2008

Członkowie IME ICC niniejszym postanawiają

- 1 wykonać niezbędne poprawki redakcyjne w tekstach przyjętych przez członków IME ICC
- 2 upowszechnić tekst we wszystkich odpowiednich organach, odpowiedzialnych za tworzenie przepisów, instytucjach IFLA oraz w czasopismach fachowych
- 3 zredagować i opublikować deklarację ICP i Słownik oraz udostępnić je bezpłatnie przez Internet
- 4 po zakończeniu prac nad FRAD i FRASAR zapewnić kontynuację prac nad dostosowaniem modeli i schematu katalogowania danych oraz
- 5 zachować dokumentację IME ICC i dzielić się informacją nt. postępowania i wyników IME ICC.

Ponadto zalecamy, aby IFLA Cataloguing Section została zobowiązana do utrzymania tekstów i przeprowadzenia ich rewizji w celu uaktualnienia przynajmniej raz na 5 lat w razie potrzeby w porozumieniu z szerszą społecznością.

Przetłumaczyła: Magdalena Krynicka, Biblioteka Narodowa